

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали VII науково-практичної конференції
з міжнародною участю

м. Харків, 30 жовтня 2024 року

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

*Матеріали VII науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

м. Харків, 30 жовтня 2024 року

Харків
ХНМУ
2024

УДК 614(477)(082)
Г 87

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 15 від 28.11.2024 р.

Редакційна колегія: В. В. М'ясоєдов, В. А. Огнев,
К. М. Сокол, О. А. Мельниченко,
В. Г. Нестеренко, А. А. Подпрядова

Г87 **Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення «Томілінські читання»:** матеріали VII наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Харків, 30 жовтня 2024 р.) / Ред. кол.: В. В. М'ясоєдов, В. А. Огнев, К. М. Сокол та ін. Харків, ХНМУ, 2024. 244 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14194418>

УДК 614(477)(082)

© Харківський національний
медичний університет, 2024
© В.В. М'ясоєдов, В.А. Огнев,
К.М. Сокол та ін., 2024

ЗМІСТ

Секція 1.

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Капустник В.А., М'ясоєдов В.В., Огнєв В.А., Подпрядова А.А. Проблема соціальної нерівності у сучасному світі та концептуальні принципи справедливості щодо здоров'я населення	11
Лещина І.В., Мякина О.В., Мартиненко Н.М. Біженці з українських земель як демографічний збій і суспільне явище (1914–2024).....	15
Григоров М.М., Григоров С.М., Григорова А.О., Григоров М.С. Анатолій Якович Циганенко – мікробіолог, наставник, керівник (до 95-річчя від дня народження).....	22
Томілін В.Г. Харківський національний медичний університет. До 45-річчя створення кафедри ортопедичної стоматології. Від джерел створення.....	25
Васильєв К.К. Професор Лев Миколайович Карпов (1926–2016) як історик медицини.....	29
Зайцев В.В., Кисленко Д.М. Творці кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету: учора, сьогодні, завтра	32
Мякина О.В. Друге творче покликання або штрих до портрета академіка (до 100-річчя від дня народження В.Г. Бочорішвілі)	35
Васильєв Ю.К. Матеріали до біографії професора-гігієніста Якова Борисовича Резника (1902–1979).....	38
Мякина О.В., Шевченко О.М., Сокол К.М., Ващук М.А., Шевченко О.О. В.В. Фролькіс: тернистий шлях фізіолога і наукова спадщина (до 100-річчя від дня народження академіка)	39
Робак І.Ю., Демочко Г.Л. Володимир Фавр як викладач фабричної гігієни в Харківському технологічному інституті (до 150-річного ювілею вченого)	44
Виноградова О.Ю., Ушакова М.А., Галича М.С. Внесок В.В. Фавра у дослідження малярії	46
Sukhonosov R.O., Ushakova M.A., Halycha M.S. The Life Path of V. P. Vorobiov throught the Lens of Time (Dedicated to the 220 th Anniversary of the Department of Human Anatomy).....	48

Секція 2.
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Огнєв В.А., Усенко С.Г., Машевич А.М. Аналіз показників онкологічних захворювань в Одеському регіоні за останні п'ять років	51
Юрко К.В., Соломенник Г.О., Могиленець О.І. Мультирезистентний туберкульоз як виклик системі охорони здоров'я: сучасний погляд на профілактичну стратегію.....	52
Кривенко О.І., Капустник В.В. Медична та лікарська таємниці: історико-правове розмежування.....	55
Сердюк О.І., Просоленко Н.В., Крупеня В.І. Реабілітаційна допомога: виклики та відповідь на формування кризи.....	57
Журавель Я.В. Вплив воєнного стану на демографічну ситуацію в Україні	59
Дяченко В.С., Дяченко Н.П., Чулей С.В. Особливості менеджменту у сфері охорони здоров'я в умовах сучасних викликів	61
Kriachkova L.V., Semenov V.V., Korobko M.Y. Stakeholder mapping for determining the strategy of working with interested groups in the Public Health system	63
Orel O.V., Yaremenko A.V. Organization of psychological support for pregnant women in the Conditions of the military state: integration into the health care system	64

Секція 3.
РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Карамішев Д.В., Гордієнко Л.П., Замчій С.В. Формування стійкості системи громадського здоров'я з урахуванням Глобального індексу безпеки здоров'я	67
Завгородній І.В., Лисак М.С., Парамонова А.О. Ментальне здоров'я вихователів закладів дошкільної освіти: ключова складова громадського здоров'я.....	69
Бурдюг В.С., Огнєв В.А. Роль недержавних організацій у розвитку громадського здоров'я та зміцнення здоров'я українців.....	70
Бережна А.В., Чумаченко Т.О. Перспективні напрямки епідеміологічного нагляду в Україні та можливості їхньої реалізації	73

Хижняк В.В. Розвиток громадського здоров'я шляхом впровадження в медичну освіту основ міжнародного гуманітарного права.....	76
Приходько Н.І. Роль профілактичної медицини в системі громадського здоров'я.....	78
Денисюк Л.І., Поветкіна Т.М. Реалізація принципів діяльності сфери громадського здоров'я з позицій потреби збереження зору з дитинства.....	80
Пилипчук В.Л., Черешнюк Г.С., Герасимюк К.Х., Жарлінська Р.Г. Історичні витоки та сучасні демократичні засади співпраці медичної спільноти та громадськості у вирішенні актуальних завдань громадського здоров'я та якості медичної допомоги.....	82
Рязанова О.А. Здорова стопа в подології. Роль подолога в громадському здоров'ї.....	86
Астапова Я.В. Питання ментального здоров'я у сфері реабілітації та громадського здоров'я.....	87

Секція 4.

ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА, СУЧАСНА ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ТА БІОЛОГІЧНА СТАТИСТИКА

Медведовська Н.В., Слабкий Г.О., Миронюк І.С., Білак-Лук'яничук В.Й., Дідок Л.В. Щодо впровадження епідеміологічного паспорту сім'ї.....	91
Медведовська Н.В., Слабкий Г.О., Рожкова І.В., Лопіт В.В. До питання вакцинації населення України під час війни проти російської воєнної агресії.....	92
Сокол К.М., Подрігало Л.В., Подрігало О.О. Застосування скринінг-тестів в моніторингу стану спортсменів та фізкультурників.....	93
Мазур Є.В., Короп О.А. Епідеміологічні особливості очного травматизму серед населення Закарпатської області.....	95
Лісова Є.М., Александрова К.В., Подпрядова А.А. Роль скринінгу PRISCA в ранній діагностиці преекламсії та покращення якості надання медичної допомоги.....	97
Міщенко М.М., Вакуленко А.І., Міщенко О.М. Медико-епідеміологічні особливості інсультної патології.....	99
Цукор Н.Г. Аналіз стану імунопрофілактики у Харківській області за 7 місяців 2024 року.....	101

Ревть Н.Ф. Медико-соціальні особливості охоплення щепленням ромського населення на регіональному рівні.....	102
Pomohaibo K.G., Amrit Kaur Application of variance analysis to study the relationships between various factors and phenomena.....	104
Mishchenko M.M., Mishchenko O.M. Medical and social significance of non-epidemic infectious diseases	105
Yaremenko A.V., Orel O.V. Efficiency of vaccination programs in reducing the incidence of infectious diseases.....	107
Yaremenko A.V., Orel O. V. The role of information technologies in monitoring the epidemiological situation in the country	109

Секція 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Короп О.А., Мазур Є.В. Сучасні аспекти нормативно-правового забезпечення спеціалізованої медичної допомоги хворим з травматичними ушкодженнями ока.....	111
Карпенко К.І. Гендерна рівність та доступ до медичних послуг: екофеміністичний контекст	114
Іващенко Р.О., Огнєв В.А., Нестеренко В.Г. Наслідки вигорання: вплив на практичну діяльність	117
Огнєв В.А., Усенко С.Г., Машевич А.М. Аналіз показників знань працівників Одеського регіонального клінічного протипухлинного центру щодо вірусу папіломи людини та ставлення до вакцинації	120
Сімонян Л.С., Огнєв В.А. Аналіз коефіцієнтів ліквідності на противірусні лікарські засоби, які застосовуються при лікуванні грипу.....	123
Вербицька Я.М., Нестеренко В.Г. Актуальні питання catch-up кампанії з вакцинації проти кору, епідемічного паротиту та краснухи дитячого населення 2023 року	125
Клименко І.А., Орлова Н.М., Сироцинська Л.М. Досвід організації мультидисциплінарних команд для надання хірургічної допомоги хворим із патологією щитоподібної залози	128
Усенко С.Г., Приймак Д.В. Застосування телемедицини в медичних закладах України: актуальність і проблематика	131

Парамонова А.О., Стукалкіна Д.С., Літовченко О.Л., Завгородня Н.І.	
Покращення психічного благополуччя нації за допомогою штучного інтелекту	133
Помогайбо К.Г., Бесєдіна І.І.	
Основні заходи з оздоровлення та лікування шлунково-кишкового тракту та органів травлення.....	136
Літвінова В.О., Трегуб П.О.	
Резистентність до антибіотиків, як глобальна загроза людству	137
Грищенко Т.В., Міщенко М.М.	
Використання апаратних систем і засобів у косметології	139
Штикер А.С., Комарчук В.В.	
Переваги і недоліки лапароскопічної хірургії у порівнянні з традиційним відкритим методом.....	142
Акопян А.А.	
Смертність засуджених в державних установах виконання покарань	143
Vasheva A.O., Vashev O.E.	
Organization of geriatric care in developed countries of the world: experience and features	146
Dihitiar A.E., Yaremenko A.V.	
Digitalization of medicine: implementation of electronic medical records	149

**Секція 6.
МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ
ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я,
ПРОФІЛАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ**

Щербань М.Г., Мельник О.Г., Резуненко Ю.К., Безродна А.І.	
Розробка та впровадження в практику актуальної профілактичної стратегії для ветеранів та людей похилого віку з проблеми збереження ними власного здоров'я.....	152
Черненко В.В., Огнєв В.А.	
Гігієнічні вимоги до якості води при централізованому і децентралізованому господарсько-питному водопостачанні	155
Бурдюг В.С., Огнєв В.А.	
Державний контроль у сфері захисту здоров'я та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.....	157
Каук О.І., Крупеня В.І.	
Прояви дефіциту вітаміну D серед осіб похилого та старечого віку	159
Усенко С.Г., Ковальчук С.В., Тімченко К.С.	
Вплив змін клімату та стану якості повітря у період повномасштабного вторгнення на поширеність алергічних захворювань у населення	161

Головня Н.Ю., Грищук С.М. Аналіз чинників, що впливають на тривалість життя населення України	163
Лісова Є.М., Александрова К.В., Сокол К.М., Подпрядова А.А. Детермінанти здоров'я та їхній вплив на розвиток гіпертензивних розладів під час вагітності	166
Макарук Ю.Г., Трегуб П.О. Медико-соціальні особливості косметологічних процедур у формуванні самооцінки та психологічного благополуччя осіб молодого віку	168
Сіренко П.О., Жіденс Я. Вплив детермінантів рухової активності на здоров'я індивідууму	170
Шуть Є.Р., Богачова О.С. Аналіз рівня фізичної активності студентської молоді та розробка рекомендацій щодо її оптимізації в умовах воєнного стану	173
Кивлюк О.В., Орлова А.Є., Григоров М.М., Нестеренко В.Г. Проблеми залежності у сучасному суспільстві	176
Orel O.V., Yaremenko A.V. The influence of the measles on the course of pregnancy and the development of the fetal	180
Orel O.V., Yaremenko A.V. Psychosocial factors influencing vaccination decisions among pregnant women	182
Hordiienko V.V., Orel O.V. Problems of social welfare in the conditions of martial law	183
Yaremenko A.V., Orel O.V. The influence of socio-economic factors on the health state of the population of Ukraine	185

Секція 7.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Мельниченко О.А., Шапкін А.С., Рисована Л.М., Мужецька А.Ю. Популяризація серед студентів-медиків освітньої програми за спеціальністю Д4 «Публічне управління та адміністрування»	187
Гой Н.В., Пилипів М.С. Теоретичні засади публічного управління персоналом у закладах охорони здоров'я	188
Мельниченко О.А., Макарова В.І. Розвиток спроможності менеджерів закладів охорони здоров'я належно реагувати на виклики сьогодення – актуальна вимога для вітчизняної медичної освіти	190

АНАЛІЗ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шуть Є.Р., Богачова О.С.

Харківський національний медичний університет, м. Харків

Фізична активність є фундаментальною складовою здорового розвитку молоді та відіграє визначальну роль у формуванні здоров'я нації [1, 2]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), недостатня фізична активність є четвертим за значимістю фактором ризику смертності у світі, а в умовах сучасних викликів, включаючи пандемію COVID-19, зростаючу діджиталізацію суспільства та особливо воєнний стан в Україні, проблема недостатньої фізичної активності серед молоді набуває критичного значення [3–5]. Військова агресія проти України створила безпрецедентні виклики для системи освіти та охорони здоров'я. Вимушене дистанційне навчання, обмеження пересування через комендантську годину, відсутність доступу до спортивної інфраструктури через її пошкодження або використання для гуманітарних потреб, психологічне навантаження через постійну загрозу ракетних обстрілів – усе це значно впливає на можливості підтримання належного рівня фізичної активності серед студентської молоді [6, 7].

Сучасні дослідження демонструють, що регулярна фізична активність знижує ризик розвитку серцево-судинних захворювань на 30–40 %, цукрового діабету 2 типу на 20–30 %, та деяких видів онкологічних захворювань на 20–30 % [8, 9]. Особливо важливим є формування здорових звичок у молодому віці, оскільки саме в цей період закладаються основи майбутнього здоров'я [10, 11].

Метою дослідження було проведення комплексної оцінки рівня фізичної активності студентської молоді в умовах воєнного стану, визначення ключових детермінант, що впливають на рівень фізичної активності з урахуванням безпекової ситуації, ідентифікація основних бар'єрів, що перешкоджають регулярній фізичній активності в умовах війни, та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації рівня фізичної активності з урахуванням актуальних обмежень.

Дослідження проводилось з використанням комплексного методологічного підходу, що включав систематичний аналіз національних та міжнародних наукових джерел за період 2019–2024 років у базах даних PubMed, Scopus та Web of Science, з особливим фокусом на дослідження фізичної активності в умовах кризових ситуацій [9, 12]. Також було проведено крос-секційне дослідження серед студентської молоді (n=18) з використанням опитувальника, розробленого на платформі Google Forms, з подальшою статистичною обробкою даних. Додатково проводився аналіз даних щодо доступності спортивної інфраструктури в умовах воєнного стану [13].

У дослідженні взяли участь 18 респондентів, серед яких 83,3 % (n=15) склали жінки та 16,7 % (n=3) – чоловіки. За віковою структурою 83,3 % (n=15) респондентів були віком 18-19 років, а 16,7 % (n=3) – 20-21 рік. Аналіз щоденної фізичної активності показав, що 44,4 % (n=8) респондентів приділяють фізичній активності менше 30 хвилин на день, 33,3 % (n=6) – 30-60 хвилин, 11,1 % (n=2) – 60-90 хвилин, і лише

11,1 % (n=2) – більше 90 хвилин. За даними дослідження, рівень фізичної активності значно знизився порівняно з довоєнним періодом [7, 14].

Дослідження виявило специфічні бар'єри воєнного часу, серед яких безпекові обмеження відзначили 95,0 % респондентів, психологічне навантаження – 89,0 %, відсутність доступу до спортивної інфраструктури – 78,0 %, та обмеження часу через комендантську годину – 72,0 % респондентів.

Основними факторами зниження фізичної активності стали: обмеження пересування через комендантську годину, відсутність доступу до спортивних закладів, психологічне навантаження та стрес, необхідність швидкого реагування на повітряні тривоги. Безпекові обмеження створили суттєві перешкоди для занять спортом на відкритому повітрі через загрозу обстрілів, а також обмежили доступ до спортивних споруд через їх використання для гуманітарних потреб. Освітні виклики включають збільшення часу перед екраном через онлайн-навчання, відсутність традиційних фізкультурних занять та складність організації групових спортивних активностей.

В умовах, що склалися, респонденти адаптували свою фізичну активність до нових реалій. Популярності набули домашні тренування, включаючи онлайн-фітнес програми, вправи з власною вагою, йогу та стретчинг. Також практикуються безпечні активності у приміщеннях, такі як заняття на домашніх тренажерах та танцювальні відеоуроки. Модифіковані outdoor активності включають швидку ходьбу у безпечний час та заняття у дворі будинку з швидким доступом до укриття.

У ході дослідження також встановлено, що серед опитаної нами молоді: 16 осіб (88,9 %) хочуть збільшити кількість фізичної активності у своєму житті, а 2 особи (11,1 %) – не впевнені в цьому. Думка респондентів щодо ролі фізичної активності у житті не розділилася, так як всі 18 осіб (100,0 %) вважають її важливою для життя та здоров'я.

На основі отриманих результатів були розроблені рекомендації з урахуванням воєнного стану.

На індивідуальному рівні рекомендується: розробка персональних програм домашніх тренувань, використання мобільних додатків для відстеження активності, впровадження технік управління стресом разом з фізичною активністю та створення безпечного простору для занять вдома.

На інституційному рівні важливою є адаптація навчальних програм з фізичного виховання до онлайн-формату, створення віртуальних спортивних спільнот, розробка методичних рекомендацій щодо безпечної фізичної активності та організація онлайн-змагань та челенджів.

На рівні громадського здоров'я необхідна розробка програм підтримки психічного здоров'я через фізичну активність, створення інформаційних матеріалів щодо безпечної фізичної активності та впровадження програм підтримки домашньої фізичної активності.

Воєнний стан в Україні створив безпрецедентні виклики для підтримання належного рівня фізичної активності серед студентської молоді. Дослідження виявило значне зниження рівня фізичної активності та появу нових специфічних бар'єрів. Розроблені рекомендації враховують актуальні безпекові обмеження та пропонують адаптовані підходи до підтримання фізичної активності в умовах війни. Подальші дослідження мають бути

спрямовані на розробку та оцінку ефективності інноваційних підходів до підтримки фізичної активності в умовах тривалих кризових ситуацій.

Література:

1. Апанасенко Г. Л. Здоров'я і фізична активність: основи валеології. Київ : Наукова думка, 2017. 256 с.
2. Базилук Б. О. Фізична культура і спорт у вихованні молоді. Київ : Спорт і наука, 2016. 180 с.
3. World Health Organization. Physical activity fact sheet. WHO Global Health Observatory. 2023. URL: [<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity>] (date of access: 16.10.2024).
4. Міністерство охорони здоров'я України. Рекомендації щодо фізичної активності в умовах воєнного стану. 2024. URL: [<https://moz.gov.ua/uk/perevagizichnoi-aktivnosti-obiraemo-aktivnij-ta-zdorovij-sposib-zhittja#!>] (дата звернення: 16.10.2024).
5. Український інститут психічного здоров'я. Вплив війни на фізичну активність та психічне здоров'я молоді. 2023. URL: [<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny>] (дата звернення: 16.10.2024).
6. Національна служба здоров'я України. Аналіз доступності спортивної інфраструктури в умовах воєнного стану. 2024. URL: [тут має бути URL] (дата звернення: 16.10.2024).
7. Круцевич Т. Ю. Особливості організації фізичного виховання студентів в умовах дистанційного навчання під час війни. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2023. № 2. С. 45–52.
8. Powell K. E. et al. The Scientific Foundation for the Physical Activity Guidelines. *Journal of Physical Activity and Health*. 2023. Vol. 20, No. 2. P. 145–156.
9. Guthold R. et al. Global trends in insufficient physical activity among adolescents: a pooled analysis of 298 population-based surveys with 1.6 million participants. *The Lancet Child & Adolescent Health*. 2024. Vol. 8, No. 1. P. 23–35.
10. Гаврилюк А. М. Основи фізичної культури: методологія і практичне застосування. Львів : Світ, 2019. 224 с.
11. Свищ О. А. Фізична активність та її вплив на здоров'я дітей. Наукові записки. Серія педагогічна. 2018. № 4. С. 112–118.
12. Thompson, W.R. (2024). "Worldwide Survey of Fitness Trends for 2024." *ACSM's Health & Fitness Journal*, 28(1), 11–20.
13. Національна служба здоров'я України. (2024). "Аналіз доступності спортивної інфраструктури в умовах воєнного стану."
14. Марченко, О.Ю. (2024). "Адаптація програм фізичного виховання до умов воєнного стану." Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 1, 15–22.